

centes, vivunt sicut persuasum haberent Deum non existere : *Quorum Deus venter est* (Paul. ad Philipp. III, 19), etc.

Athei speculativi possunt esse *negativi* vel *positivi*.

Athei *negativi* ii dicuntur qui Deum ignorant, et *positivi* sunt illi qui Dei existentiam negant et suam negationem rationibus fulcire conantur. Dicuntur etiam *systematici*.

Quando de existentia Dei tractare intendimus, non supponimus illum ignorari et ope discussionis exquirendum esse : sed, fide in ipsius existentiam jam data et manente firmissima, investigamus argumenta quibus ipsius existentia et attributa astrui et ordinari possint.

Si autem occurrerent athei speculativi, hæc argumenta ad eos illuminandos valde inservirent; videbitur enim infra quam sint clara et invicta, imo et omnibus intelligentiis, pleraque saltem, obvia.

Primum disputari posset an revera sint athei qui sophismatibus decepti, persuasum habeant Deum non existere ; sed multos dari atheos *practicos* luctuosa constat experientia.

His notatis, præsentem quæstionem in duo dividemus capita : in primo de theismo et atheismo inter se comparatis dicemus, et in secundo præcipua referemus argumenta quibus existentia Dei demonstratur.

CAPUT PRIMUM.

DE THEISMO ET ATHEISMO INTER SE COMPARATIS.

Quinque institui possunt quæstiones circa theismum et atheismum, videlicet : 1° an quis prudenter manere possit indifferens circa Dei existentiam ; 2° an ex atheismo sequantur incommoda ; 3° an theismus præstantior et optabilior sit atheismo ; 4° an tutior ; 5° an atheismus polytheismo sit pejor. Has quæstiones in totidem articulis solvemus.

ARTICULUS PRIMUS.

AN QUIS PRUDENTER MANERE POSSIT INDIFFERENS CIRCA DEI EXISTENTIAM.

Cum certum sit multos esse atheos *practicos*, qui, terrestribus inhærentes, ne oculos quidem ad Deum sublevant, eo ipso constat multos esse circa existentiam Dei indifferentes : contra quos sit.

PROPOSITIO.

Prorsus insipiens est qui manet indifferens circa theismi et atheismi veritatem (1).

Prob. Nemo, nisi plane desipiat, manere potest indifferens circa id ex quo pendet summa ipsius felicitas vel miseria : atqui ex veritate theismi aut atheismi summa uniuscujusque felicitas vel miseria pendet. Si enim existat Deus summe justus, criminum vindex, virtutis remunerator, supremus hominum Dominus, benefactor et iudex, quam excusationem habebit qui circa rem tanti momenti manserit indifferens ? Contra vero, quantam remunerationem ab illo expectare potuisset, si eum debito modo agnoscere, honorare, et propitium sibi reddere studuisset ! Ergo, etc.

Præterea, ut stultissimus profecto haberetur qui cunctos videns homines, doctos et sapientes, alicui negotio sibi communi tanquam gravissimo incumbentes, in tanta nihilominus maneret indifferentia, ut ne quidem expendere vellet an eorum sententia aliquam mereretur diligentiam : porro longe dementior est qui circa theismi et atheismi veritatem manet indifferens. Sic eum, seipsum alloquentem, inducit Pascal (*Pensées*, ch. 1.)

« *Je ne sais qui m'a mis au monde, ni ce que c'est que le monde, ni que moi-même. Je suis dans une*

(1) Plus moralis quam dogmatica est propositio ista ; non tamen inordinate hic exponitur.

ignorance terrible de toutes ces choses : je ne sais ce que c'est que mon corps, que mes sens, que mon âme, et cette partie même de moi qui pense ce que je dis, qui fait réflexion sur tout et sur elle-même, ne se connaît non plus que le reste. Je vois ces effroyables espaces de l'univers qui m'enferment et je me trouve attaché à un coin de cette vaste étendue, sans savoir pourquoi je suis plutôt placé en ce lieu qu'en un autre, ni pourquoi ce peu de temps qui m'est donné à vivre m'est assigné à ce point plutôt qu'à tout autre de l'éternité qui m'a précédé et de toute celle qui me suit. Je ne vois que des infinis de toute part, qui m'engloutissent comme un atome, et comme une ombre qui ne dure qu'un instant sans retour. Tout ce que je connais, c'est que je dois bientôt mourir ; mais ce que j'ignore le plus, c'est cette mort même que je ne saurais éviter.

» Comme je ne sais d'où je viens, aussi je ne sais où je vas ; je sais seulement qu'en sortant de ce monde, je tombe pour jamais dans le néant ou dans les mains d'un Dieu irrité, sans savoir à laquelle de ces deux conditions je dois être éternellement en partage.

» Voilà mon état plein de misère, de faiblesse et d'obscurité. Et de tout cela je conclus que je dois donc passer tous les jours de ma vie sans songer à ce qui me doit arriver, et que je n'ai qu'à suivre mes inclinations, sans réflexion, sans inquiétude, et en faisant tout ce qu'il faut pour tomber dans le malheur éternel, au cas que ce qu'on en dit soit véritable. Peut-être que je pourrais trouver quelque éclaircissement à mes doutes ; mais je n'en veux pas prendre la peine, ni faire un pas pour le chercher ; et, traitant avec mépris ceux qui se travaillent de ce soin, je veux aller sans prévoyance et sans crainte tenter un si grand événement, et me laisser mollement conduire à la mort dans l'incertitude de ma condition future. »

Nihil sane absurdus excogitari potest quam talis ratiocinandi et agendi modus. Sic tamen se gerit qui manet indifferens circa Dei existentiam. Ergo, etc.

Dices : Si Deus existit, debet esse summe bonus et beneficus. Ergo nihil timendum est.

R. Nego consequentiam. Nam simul debet esse justus, alioquin non foret perfectus : si autem sit justus, punit peccatores : ergo falsum est nihil timendum esse. Res certe sufficientis est ponderis ut stricto subjiciatur examini.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE INCOMMODIS EX ATHEISMO SEQUENTIBUS.

Homines spectari possunt ut privati, vel ut societatem constituentes ; sub utroque respectu atheismum eis noxium esse ex sequentibus propositionibus patebit.

PROPOSITIO PRIMA.

Atheismus valde noxius est hominibus privatis.

Prob. Quod omnem tollit securitatem, nullum relinquit solatium in miseriis, et totam spem veræ felicitatis adimit, valde noxium est hominibus : atqui his omnibus vitiis laborat atheismus respectu hominum privatorum.

1° Tollit omnem securitatem ; si nullus enim agnoscendus sit Deus, omnia vel a casu fortuito, vel a fatali quadam necessitate pendent : at in tali suppositione nulla est vera securitas ; subito enim contingere potest ut immeriti gravissimis opprimamur malis, et a cumulo felicitatis in summam dejiciamur miseriam. Ergo 1°, etc.

2° Nullum relinquit solatium in miseriis ; atheismo enim admissio, quid sperandum remanet in ærumnis, infortuniis, cruciatibus, injustitiis humanis ? Nihil certe, et tunc suffocanda est vox naturæ opem divinam sponte implorantis, ut fatebantur olim ipsimet pagani :

Di, prohibete minas : Di, talem avertite casum.
VIRG. *Eneid.*, l. III, v. 265.

3° *Omnem spem felicitatis adimit*; tunc enim altera non expectanda est vita: at in præsentī vita non invenitur vera felicitas, tum quia omne bonum terrestre fluxum est et caducum, tum quia multi homines tantum experiuntur miserias, tum quia exspectatio mortis gaudia atheorum perturbare debet: a destructione enim abhorret natura. Ergo 3°, etc.

PROPOSITIO SECUNDA.

Atheismus maxime noxius est societati.

Prob. Illud maxime noxium est societati quod relinquit auctoritatem sine freno, subditos sine moribus, et insuper cuncta vincula unionis inter homines solvit: atqui atheismus, respectu societatis consideratus, omnia hæc habet incommoda.

1° *Relinquit auctoritatem sine freno*; qui enim supremam auctoritatem exercent non subjiciuntur hominibus nec ab eis judicari, condemnari et puniri possunt; si ergo Deus non existat, nullum remanet frenum quo ab æstu libidinum et cupiditatum temperare queant; hoc sic exprimit Montesquieu (*Esprit des lois*, 1, 24, c. 2): « *Un prince, qui aime la religion et qui la craint, est un lion qui cède à la main qui le flatte ou à la voix qui l'apaise; celui qui craint la religion et qui la hait est comme les bêtes sauvages qui mordent la chaîne qui les empêche de se jeter sur ceux qui passent. Celui qui n'a point du tout de religion est cet animal terrible qui ne sent sa liberté que lorsqu'il déchire et dévore.* » Ergo 1°, etc.

2° *Subditos relinquit sine moribus*; ad servandos enim bonos mores necesse est ut existant motiva quibus unusquisque a vitiis avertatur et ad virtutem impellatur: atqui, sublato Deo, hujusmodi non existunt motiva: undenam enim deducerentur? non ex altera vita, ut patet; non ex conscientia, quæ merum tunc esset figmentum; non ex honestate vel inhonestate, quæ nihil aliud essent quam præjudicia depo-

nenda; non ex legibus humanis, quæ plerasque actiones nostras non attingunt. Aliunde cautionem, in ea hypothesi, potius discere oporteret quam virtutem, sicque tollerentur præcipuæ virtutes quibus solidatur et perficitur societas; scilicet, bona fides, simplicitas, exsecutio promissionum, etc. Ergo 2°...

3° *Cuncta solvit vincula unionis inter homines*; etenim præcipua vincula quibus uniuntur homines sunt gratitudo, deferentia, obedientia, sinceritas, justitia, benevolentia, bona fides, æquitas, probitas, dictorum conventionumque firmitas: atqui hæc vincula penitus solvit atheismus; nam, illo semel admissio, nulla assignari posset ratio cur homines his vinculis se obstrictos judicarent: ergo 3°, etc.; aliunde, etc.; insuper, etc. Ergo, etc.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Sublato Deo, nihilominus existeret lex naturalis: atqui lex naturalis mores hominum informare potest. Ergo, etc.

R. 1°. *Nego maj.* Quamvis enim differentia boni et mali in ipsis rerum essentiis fundetur, ut alibi dicitur, certum est tamen totam vim legis naturalis a sola Dei idea et voluntate oriri; nulla quippe in atheismo assignari potest ratio cur hæc facienda sint et ista fugienda. Ergo...

Insuper, negata Dei existentia, ipsis jam aliis rerum essentiis non est ratio, nec proinde legi naturali.

R. 2°. *Nego min.* Ad informandos enim mores hominum, non sufficit lex, sed insuper requiruntur motiva quibus impulsī ad custodiendam legem determinantur; at, si Deus non existat, hujusmodi non inveniuntur motiva, ut patet: nec absunt spes, timor, conscientia stimuli, etc. Ergo, etc.

Obj. 2°. Innumeris bellis et dissidiis ortum dedit cultus Divinitatis, seu religio: atqui hunc dissidiorum

fomitum exstinguit atheismus. Ergo potius, saltem sub hoc respectu, favet quam nocet societati.

R. Dist. min. Multi homines sub prætextu religionis dissidia excitaverunt bellaque moverunt, *conc.*; dissidia et bella ex ipsa religione prodierunt, *subdist.*: ex falsa religione, *non expendo*; ex recta religione, *cujus veritatem alibi demonstrabimus, nego maj.* In tantum enim dissidia et bella ipsimet religioni tribui possent, in quantum ipsius principia ad hæc inducerent: atqui nedum vera religio hæc mala suadeat, ea jugiter improbat, ab eis avertit, pacem, unionem, concordiam, aliasque virtutes morales et sociales commendat. Ergo, etc. Unde vir adversariis certe non suspectus, Montesquieu (*Esprit des lois*, 1. 24, c. 2):

« *C'est mal raisonner contre la religion, que de rassembler dans un grand ouvrage une longue énumération de tous les maux qu'elle a produits, si l'on ne fait en même temps celle des biens qu'elle a faits. Si je voulais raconter tous les maux qu'ont produits dans le monde les lois civiles, la monarchie, le gouvernement républicain, je dirais des choses effroyables.* » Contra vero mala quæ producit atheismus ex ipsius principii naturaliter fluunt. Ergo, etc.

Obj. 3°. Plures exstiterunt athei virtutibus ad societatem spectantibus ornati: ergo atheismus natura sua societati non nocet.

R. Dist. ant. Et illi athei principia sua non sequebantur in praxi, *conc.*; et ea sequebantur, *nego ant.* Licet enim præsens hypothesis non sit probabilis, negare tamen nolumus quosdam exstitisse atheos virtutibus ad societatem spectantibus præditos; sed affirmare non timemus illos principia sua non secutos fuisse. Nam juxta ipsos, nihil ultra præsentem vitam exspectandum est; omnia igitur ad præsentem felicitatem referri debent: porro sæpe virtutes ad societatem spectantes præsentem felicitati individuorum sunt adversæ; si ergo athei principia sua sequerentur, has virtutes non colerent. Hic autem considerare non debe-

mus quid faciant athei, sed quid facere deberent, si principiiis suis starent. Ergo, etc.

Præterea, qui atheismum profiteri non erubescunt, in doctrina theismi communiter instructi sunt et primos religionis sensus omnino non exuerunt; unde fit illos a pluribus abstinere facinoribus quæ alioquin perpetrarent. Ex singularibus ergo istius modi factis nihil adversum non concludi potest.

Obj. 4°. Multi Deum agnoscentes non ideo meliores sunt quam athei: ergo, etc.

R. Nego conseq. Solidis enim rationibus probatur theismum refrenandis cupiditatibus idoneum esse, atheismum vero eis favere. Verum non contendimus eos omnes qui Deum agnoscunt cupiditatibus non indulgere; scimus contrarium sæpe evenire. Sed quid inde? Si non obstante theismi doctrina, homines in multa prouant vitia, quanto magis ruerent in atheismo? Si religio omnes sectatores suos non contineat, sanam transmittit doctrinam circa virtutes et vitia, bonum commendat, malum semper exhibet ut malum et impedit ne in opinione etiam perditorum hominum prævaleat; gravissima suppeditat motiva illud fugiendi, auxilia præstat, et multos ab actionibus perversis retrahit vel totaliter, vel ex parte. Unde experientia constat eo magis depravari mores, quo magis decrescit religio et scelerum monstra inter Divinitatis contemptores reperiri. Falso igitur concluderetur atheismum societati non nocere, quia inter Dei cultores multi sunt facinorosi. Ergo, etc.

Patet ex dictis quam vana sint atheorum fulcimenta cum theistarum argumentis comparata. Non mirum ergo si vox totius generis humani eos semper proclamaverit cælo et terræ pariter odiosos.

ARTICULUS TERTIUS.

AN THEISMUS PRÆSTANTIOR ET OPTABILIOR SIT ATHEISMO.

Sequitur ex dictis theismum præstantiorem et

optabiliorem esse atheismo; cum enim ex atheismo tot oriantur mala, optandum est illorum causam penitus tolli.

Dices: In atheismo nullo freno coercerentur principes, subditi tuto se vindicare possent, voluptatibus aliisque hujus vitæ deliciis libere fruerentur divites: ergo saltem his hominibus optabilior est atheismus.

R. Nego conseq. Nam 1° non ideo beati sunt principes quia potestatem illimitatam habent, sed insuper requiritur ut eam tranquille possideant et securi exercent; at, si non agnosceretur Deus, nullam haberent tranquillitatem; tunc enim rebelliones, seditiones, occisiones, etc., licitæ forent; eas igitur semper timeant. 2° Subditi sæpe quidem tuto se vindicare possent, sed frequenter ab aliis lacessiti, molestiam ipsi paterentur, spoliarentur, percuterentur, omni genere malorum afficerentur, occiderentur, etc., sicque nulla ipsis suppeteret securitas, nullaque vera felicitas. 3° Divites voluptatibus hujus vitæ libere frui possent, sed non ideo beati forent, 1° quia intemperantia in voluptatibus multa generat mala; 2° quia ab aliis vitæ humanæ miseriis non essent liberi; 3° quia pauperes licite eos vexare ac spoliare possent, et periculum istud continua anxietate eos perturbaret, etc. Ergo, etc.

Aliunde, etiamsi hæc reputari possent bona, quod evidenter falsum est, quid ad maximam hominum partem attinerent? Ergo quidquid dicatur, non nisi mala infinita ex atheismo scaturiunt, dum e contra innumera bona ex theismo fluunt. Ergo, etc.

ARTICULUS QUARTUS.

AN THEISMUS ATHEISMO SIT TUTIOR.

Si theismus tutior sit atheismo, etiamsi certior non esset, juxta leges prudentiæ eligendus est.

PROPOSITIO.

Theismus longe tutior est atheismo.

Prob. Doctrina in qua nihil timendum est, si falsa sit, et multum sperandum, si vera sit, longe tutior est doctrina in qua nihil est sperandum si sit vera, et multum timendum si sit falsa: atqui talis est doctrina theismi respectu atheismi.

1° *Nihil timendam est, si doctrina theismi sit falsa.* Tunc enim altera non erit vita; nihil ergo metuendum est post mortem: nihil pariter in præsentī vita; felicitati enim privatae, tum publicæ, multo magis prodest quam nocet theismus, ut ostendimus. Ergo, etc.

2° *Multum sperandum est si hæc doctrina sit vera.* Qui enim Deum confessus fuerit, honoraverit, et vitam huic sententiæ conformem ducere studuerit, æternam remunerationem ab illo exspectare poterit. Ergo 2°, etc.

3° *Etiamsi doctrina atheismi vera esset, nihil tamen sperandum foret.* Quod enim speraretur, in hac præsentī vita consequendum esset, siquidem altera non existeret: at in opinione atheismi nihil exspectandum esset in præsentī vita; vel enim exspectarentur bona quæ ab ipsa ratione reprobantur, vel bona quæ cum ratione consentiunt: si prius, hæc bona laboriose comparantur, anxie possidentur, ægre amittuntur, fastidium generant aliaque multa mala producant; si posterius, et ipse theista iisdem bonis licite perfrui potest. Ergo 3°, etc.

4° *In hypothesi quod opinio atheismi sit falsa, multum timendum est.* Tunc quippe existit Deus summe justus, virtutem remuneraturus, et vitium puniturus: qui autem illum agnoscere et debito cultu honorare renuerit, certe coram ipso vitiosus erit et puniendus. Ergo 4°, etc.; aliunde, etc.

Dices: Prudentis viri est certa incertis antepone; atqui certa nobis præbet atheismus, nempe bona hujus

vitæ, et theismus, bonis præsentis vitæ neglectis, bona incerta alterius vitæ nobis promittit. Ergo, etc.

R. Dist. maj. Prudentis viri est certa incertis antepone, in æqualibus aut etiam in inæqualibus, quando inde non imminet periculum, *conc.*; secus, *nego maj.* Quotidie enim mercatores incerta certis anteponunt, et imprudentiæ non accusantur: quanto minus imprudentes sunt theistæ qui, sub spe obtinendi bona infinita, emolumenta nullius ponderis postponunt! Ergo, etiamsi bona alterius vitæ forent incerta, quilibet vir sapiens totis conatibus ea inquirere deberet. Aliunde qui sincero corde Deum colit, nedum bonis præsentis vitæ privetur, illis fruitur cum majori felicitate quam peccatores, ut experientia constat.

ARTICULUS QUINTUS.

AN ATHEISMUS POLYTHEISMO SIT PEJOR.

Polytheismi nomine intelligitur religio quæ plures agnoscit deos.

PROPOSITIO.

Atheismus multo pejor est polytheismo.

Prob. Hæc enim doctrina pejor est, quæ multo minus cupiditates coercet: sed atheismi doctrina multo minus coercet cupiditates quam polytheismus; in nefanda enim atheismi doctrina unica est regula actionum nostrarum, scilicet, præsens felicitas; polytheismus, e contra, alia et efficaciora suppeditat media quibus coerceantur cupiditates; docet enim alteram esse vitam summe beatam vel miseram, prout quisque bene vel male vixerit in terra, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Sola concupiscentia atheus fertur in malum, polytheista vero et concupiscentia et exemplo deorum vitiis inquinatorum quos adorat. Ergo, etc.

R. 1°. *Negari potest antecedens* in sua generalitate: sæpe quidem contigit ut polytheistæ deos vitiis deturpatos adoraverint, sed id de essentia polytheismi non est: aliunde plerique polytheistæ deos non sibi exhibebant ut vitiis inquinatos; arbitrabantur enim multa ipsis licita esse quæ in hominibus graviter punirentur. Ergo, etc.

R. 2°. *Nego conseq.* Etiamsi enim polytheistæ ad quædam vitia exemplo deorum inclinarentur, nihilominus plura haberent motiva cohibendi cupiditates quam athei, siquidem apud eos remaneret expectatio alterius vitæ, metus suppliciorum et spes honorum. Ergo, etc.

Obj. 2°. Qui in neutram partem propendet, ad bonam facilius adducitur quam qui in malam impingit: at in neutram partem propendet atheus, in malam vero impingit polytheista. Ergo, etc.

R. 1°. *Nego primam partem minoris.* Hic enim agitur de atheis qui falsis argumentis conantur demonstrare et sibi persuadere Deum non existere: atqui dici non potest hujusmodi homines in neutram partem propendere. Ergo, etc.

R. 2°. *Dist. secundam partem minoris.* In malam partem impingit polytheista sub uno respectu, *conc.*; sub omni respectu, *nego hanc partem minoris.* Etenim turpissimo errori adhæret polytheista, naturam Dei multiplicando et dividendo; at non errat Divinitatis existentiam admittendo, eam honorando, deprecando, timendo, placando, etc. Unde reipsa minus alienus est a veritate quam atheus. Ergo, etc.

Obj. 3°. Minus injuriosum est Divinitati illam negare, quam criminibus fœdare: sed atheus Divinitatem simpliciter negat, polytheista vero eam criminibus fœdat, etc.

Nego maj. Nam pensanda est animi dispositio, sive athei Dei existentiam negantis, sive polytheistæ Divinitatem multiplicantis et criminibus fœdantis: atqui multo magis perversa est intentio athei. Deo enim

servire nolens, eum penitus abjicit; polytheista vero Deo servire cupit, sed errat in explicanda ejus natura, in eligendo cultu illi exhibendo, illum aliquoties criminibus fœdat, sed existimans hæc respectu deorum supra naturam humanam positorum non esse crimina: ergo longe minus perversa est ipsius intentio quam intentio athei. Ergo, etc.

CAPUT SECUNDUM.

DE PRÆCIPUIS ARGUMENTIS QUIBUS EXISTENTIA DEI DEMONSTRATUR.

Philosophi et theologi communiter affirmant Deum invincibiliter ignorari non posse, quia ipsius existentia tam splendidis argumentis manifestatur, ut ratione præditus mediocra data attentione eam advertere debeat. Verum si quis de facto Deum ignoraret, attentis rationibus modo expositis, optare deberet illum existere, nec indifferens manere posset circa veritatem tanti momenti.

Viri autem religiosi ne suspicari quidem possunt Deum non existere; imo nunc paucissimi inveniuntur qui aperte fateri audeant se Deum non admittere. Utile tamen et necessarium est præcipua exhibere argumenta quibus fundamentalis hæc veritas invictè demonstratur, tum ut qui credunt solidius convincantur, tum ut alios convincere valeant, tum ut ad obeunda sua officia efficacius determinantur.

Celui que la grandeur remplit de son ivresse
Relit avec plaisir ses titres de noblesse;
Ainsi le vrai chrétien recueille avec ardeur
Les preuves de sa foi, titres de sa grandeur.

RACINE, *Poème de la Religion*, chant I, v. 15.

Primi homines et ii omnes apud quos primariae veritates per traditionem aut novas revelationes servatæ sunt integræ, Dei existentiam probare nunquam

conati sunt, sed eam semper habuerunt ut manifestam: quod unusquisque videre potest in tota Librorum sacrorum serie.

Effluentibus autem sæculis, necessarium aut saltem utile fuit primariam hanc veritatem exquirere et rationibus astruere. Nomine Dei omnes intelligunt Ens supremum et summe perfectum a quo totus pendet ac regitur orbis. Ita Cicero, Sextus Empiricus, Plutarchus, et alii generaliter. Ens istud existere negant athei, affirmant vero theistæ.

Nulla veritas tam validis demonstratur argumentis quam existentia Dei. Inter auctores fere innumeros qui circa illam scripserunt, alii has, alii illas probationes elegerunt, et cunctas simul colligere sibi non proposuerunt. Male igitur concluderetur eos sibi non consentire; si qua sit inter illos dissensio, versatur tantum circa vim alicujus demonstrationis, non vero circa rem ipsam.

Ex triplici ordine desumuntur argumenta existentiam Dei astruentia, videlicet, ex ordine metaphysico, ex ordine physico et ex ordine morali. Quædam tantum seligemus, et in tribus articulis evolvemus.

ARTICULUS PRIMUS.

DE ARGUMENTIS METAPHYSICIS.

Ea argumenta dicuntur metaphysica quæ in essentiis rerum fundantur, et ex ordine pure intellectuali deprimuntur. Quinque exponemus: primum eruitur ex ente necessario; secundum, ex idea Dei; tertium, ex propria existentia nostra; quartum, ex creatione materiæ; et quintum, ex necessitate primi motoris.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Ex ente necessario.

Nullum ens existit sine ratione cur existat: ratio autem ista ab ipsius natura vel a causa extrinseca